

Recenzie

Paulína Koršňáková, Jana Kováčová, Daniela Heldová: Národná správa PISA SK 2009

Bratislava : Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, 2010. 60 s.

K najzákladnejším oblastiam celosvetového testovania sa za posledné desaťročie považuje oblasť gramotnosti a meranie výkonu žiakov rozličných krajín sveta. Problematika gramotnosti sa neustále vyvíja a výsledky merania vedomostí, zručností a postojov sa menia taktiež.

Štruktúra Národnej správy je zásadným spôsobom podmienená reflexiou na výsledky testovania čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti, ktoré sa na Slovensku uskutočnilo v čase od 2. – 13. marca 2009. Štúdie sa v roku 2009 zúčastnilo 34 členských krajín OECD a 31 partnerských krajín, z toho približne 470 000 žiakov. Informácie obsiahnuté v nej obohacujú čitateľa nielen o základné informácie štúdie PISA, ale aj o zaujímavé, pútavé a prehľadné spracovanie ukážok príkladov so správnymi odpoveďami, percentuálne vyhodnotenie žiakov na jednotlivých úrovniach gramotnosti a sumarizáciou analýz výsledkov vo výkonoch jednotlivých úloh v rámci skúmaných krajín. Autorky poskytujú komplexný pohľad na veľmi aktuálnu tému od teoretických informácií o štúdiu PISA až po praktické ukážky rôznych typov príkladov gramotnosti použitých v celosvetovom meraní a ich následnú interpretáciu.

Publikácia je rozdelená do šiestich kratších, tematicky odlišných kapitol. V úvodnej kapitole sa čitateľ dostáva do „obrazu“, kde je informovaný o základnom poslaní od roku začatia pôsobenia štúdie PISA až po spomenutie strategického plánu spracovaného do roku 2015. Cieľom štúdie PISA totiž nie je zisťovanie vedomostí predpísaných učebnými osnovami, ale to, ako žiaci vedia tieto poznatky prakticky využiť v živote i po skončení ich povinnej školskej dochádzky.

Nasledujúca časť textu podáva výklad založený na podrobnom definovaní čitateľskej gramotnosti, na hodnotení jej troch základných aspektov: textu, činnosti a situácií, a zamýšľajú sa i nad skupinou žiakov nedosahujúcich ani najnižšiu úroveň v testovaní. Po skončení ukážky nasleduje písomná interpretácia zistených údajov v rámci porovnania krajín OECD a žiakov SR o preukázaní čitateľských zručností. V závere tejto kapitoly sú ponúknuté štatisticky významné zistenia v dosiahnutých výkonoch slovenských chlapcov a dievčat na jednotlivých úrovniach čitateľskej gramotnosti. Tieto zistenia sú prehľadne zaznamenané graficky nielen podľa pohlavia, ale i podľa typov škôl. Spomedzi všetkých zúčastnených krajín merania sa Slovenská republika umiestnila na pozícii 25. až 29. miesta spomedzi 34 krajín OECD a na 32. až 37. mieste zo všetkých 65 zúčastnených krajín. Priemer krajín OECD bol stanovený na 494 bodov, celkový výkon slovenských žiakov má bodovú hodnotu 477, čím sa nachádza na rozhraní úrovne 2 a úrovne 3. Významné sú i rozdiely výkonov medzi dievčatami a chlapcami SR a OECD. Rozdiel medzi dievčatami SR a OECD je 23 bodov a rozdiel medzi výkonom chlapcov SR a OECD je až 35 bodov. Bodový rozdiel výsledkov v PISA 2009 oproti PISA 2006 je + 11 bodov a PISA 2003 je + 8 bodov.

Dominantnou súčasťou Národnej správy sú zistenia sústredujúce sa na súvisiace výkon žiakov v čitateľskej gramotnosti, keďže oblasť čitateľskej gramotnosti je dominantnou oblasťou štúdie PISA 2009. Opisujú sa metakogni-

tívne stratégie vo forme pochopenia, zapamätania a sumarizovania informácií. Zaujímavé je porovnanie profilových skupín žiakov. Skupinu 1 (žiaci dosahujúci vysokú úroveň informovanosti o stratégiách porozumieť, zapamätať si a sumarizovať informácie) tvorí 13 % žiakov SR dosahujúcich výkon na úrovni 542 bodov v porovnaní s priemerným výkonom žiakov OECD s 546 bodmi. Skupinu 6 (žiaci majúci nízku úroveň informovanosti o efektívnych stratégiách a s krátkym trávením času čítaním) tvorí 10 % žiakov SR dosahujúcich výkon na úrovni 406 bodov v porovnaní s priemerným výkonom žiakov OECD s 425 bodmi. Matematická gramotnosť sa taktiež rozoberá podrobnejšie, a to aj z pohľadu vývoja od roku 2003. Konkrétne sa uvádzajú rozdiely v meraniach od roku 2003 s rokom 2006 a 2009. Spomedzi krajín OECD sa Slovenská republika v meraní matematickej gramotnosti umiestnila na 13. až 22. mieste spomedzi 34 krajín OECD a na 19. až 28. mieste zo všetkých 65 zúčastnených krajín. Priemerný výkon SR sa štatisticky nezmenil a stále patrí k priemeru OECD. Ani medzipohlavný rozdiel priemerného výkonu na úrovni OECD sa od roku 2003 výrazne nezmenil, a predstavuje 11-12 bodov v prospech chlapcov. Na Slovensku v tomto cykle zaznamenávame len nevýznamný 3 bodový rozdiel v prospech chlapcov. O tretej zložke oblasti štúdie PISA, ktorou je prírodovedná gramotnosť, pojednávajú nasledujúce zistenia. Bodová hodnota priemerného výkonu OECD za rok 2009 je 501 bodov, SR dosiahla 490 bodov, čím sa umiestnila na 23. až 29. mieste krajín OECD a 29. až 37. mieste zo všetkých 65 testovaných krajín. Z toho vplyva, že slovenskí žiaci nedosahujú priemer, ktorí dosahujú členské štáty OECD. Približne jedna pätina slovenských žiakov (asi 19 % v roku 2009) patrí do rizikovej skupiny žiakov, ktorí ukončia povinnú školskú dochádzku bez toho, aby nadobudli aspoň základnú úroveň prírodovednej gramotnosti. Rozdiely medzi dievčatami a chlapcami sú v preukázanej úrovni prírodovednej gramotnosti nepatrné (priemer dievčat bol 491 a chlapcov 490). V záverečnej časti Národnej správy PISA sa autorky zmieňujú o celkovom dosiahnutom stupni čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti.

Podpriemerné výsledky slovenských 15-ročných žiakov v štúdiu čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti PISA rezonujú v živote odbornej verejnosti takmer denne. Tieto výsledky predstavujú nevyhnutnú súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu. Celkový výsledok SR je v oblasti matematickej gramotnosti v priemere krajín OECD, avšak v oblasti čitateľskej a prírodovednej gramotnosti pod priemerom krajín OECD.

V tejto publikácii sa neanalyzujú príčiny neprospievania slovenských žiakov v meraniach PISA, ani sa podrobnejšie nezamýšľa nad tým, ako zmeniť náš školský systém tak, aby výsledky žiakov prinášali pozitívne zmeny v nasledujúcom medzinárodnom meraní. Existuje celá rada otázok, ktoré si kladieme v súvislosti inovácií vzdelávania, ako odozvu na dosahované podpriemerné

výkony slovenských žiakov i v opakovaných meraniach. A nielen tieto otázky, ale i zmeny, ako uvádzajú autorky, si budú vyžadovať ďalšie detailné analýzy.

Mária Belešová
Univerzita Komenského, Bratislava